

บทที่ 10

กฎหมายเกี่ยวกับสิ่งพิมพ์และจริยธรรมการเขียนสิ่งพิมพ์

สิ่งพิมพ์เป็นงานสร้างสรรค์ที่เกิดจากสติปัญญาของผู้สร้างสรรค์ไม่ว่าจะเป็นงานเขียนตำรา หนังสือ การเขียนข่าว นวนิยาย เป็นต้น งานสร้างสรรค์ที่จัดทำขึ้นมานั้นจะนำมาซึ่งความเจริญก้าวหน้าทางวัฒนธรรม สังคม วิทยาการในที่สุด ดังนั้นจึงต้องมีการคุ้มครองตอบแทนผู้สร้างสรรค์ให้ได้รับประโยชน์จากการคิดค้นนั้น ๆ โดยการมอบสิทธิให้แต่เพียงผู้เดียว อย่างไรก็ตามในการจัดทำสิ่งพิมพ์นั้นผู้สร้างสรรค์จะต้องคำนึงถึงหลักจริยธรรมคุณธรรมในการสร้างสรรค์ด้วย เพราะบางเรื่องอาจไปกระทบสิทธิของผู้อื่น ดังนั้นผู้สร้างสรรค์จึงควรรู้เกี่ยวกับกฎหมายเกี่ยวกับสิ่งพิมพ์และจริยธรรมการเขียนสิ่งพิมพ์ ซึ่งจะได้อธิบายในรายละเอียดต่อไป

ลิขสิทธิ์

1. ความหมายของลิขสิทธิ์

ลิขสิทธิ์เป็นสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา (intellectual Property rights) ประเภทหนึ่ง เป็นสิทธิตามกฎหมายซึ่งได้มีการกำหนดขึ้นอันเกี่ยวกับผลผลิตจากปัญญามนุษย์ (อรพรรณ พันธ์ พัฒนา. 2557 : 3) ถือเป็นสิทธิเด็ดขาดแต่เพียงผู้เดียว (exclusive right) ในการที่จะกระทำการบางอย่างเกี่ยวกับงานลิขสิทธิ์ของตน เช่น การทำซ้ำ การดัดแปลง การเผยแพร่ต่อสาธารณชน

พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ได้ให้ความหมายของลิขสิทธิ์ว่า

“ ลิขสิทธิ์ ” หมายความว่า สิทธิแต่ผู้เดียวที่จะกระทำการใดๆตาม พระราชบัญญัตินี้เกี่ยวกับงานที่ผู้สร้างสรรค์ได้จัดทำขึ้น (มาตรา 4) ซึ่งขยายความด้วย มาตรา 15 ต่อไปว่า

“ ภายใต้บังคับ มาตรา 9 มาตรา 10 และมาตรา 14 เจ้าของลิขสิทธิ์ ย่อมมีสิทธิแต่ผู้เดียวดังต่อไปนี้

- (1) ทำซ้ำหรือดัดแปลง
- (2) เผยแพร่ต่อสาธารณชน
- (3) ให้เช่าต้นฉบับหรือสำเนางานโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ และสิ่งบันทึกเสียง
- (4) ให้ประโยชน์อันเกิดจากลิขสิทธิ์แก่ผู้อื่น
- (5) อนุญาตให้ผู้อื่นใช้สิทธิตาม (1) (2) หรือ (3) โดยจะกำหนดเงื่อนไขอย่างใดอย่างหนึ่งหรือไม่ได้

ตัวอย่างเช่น นางสมหมาย แต่งหนังสือเรื่อง การจัดสวนและเขียนเก็บไว้ในห้องสมุด ดังนั้นนางสมหมายย่อมเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานประพันธ์ดังกล่าว กล่าวคือมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวที่จะกระทำการดังนี้

- (1) ทำซ้ำ เช่น ถ่ายสำเนางานนั้น ดัดแปลง เช่น นำงานนั้นมาแปลงเป็นภาษาเยอรมัน

(2) เผยแพร่งานต่อสาธารณชน เช่น อ่านให้ผู้ฟังหรือจัดพิมพ์แล้วนำออกจำหน่าย หรือแจกจ่ายแก่ผู้อื่น

(3) ให้ประโยชน์อันเกิดจากลิขสิทธิ์แก่ผู้อื่น เช่น นาวสมหมายอาจจะโอนสิทธิ์ของตนให้แก่ นายแก้วกิ้ง

(4) อนุญาตให้ผู้อื่นทำซ้ำ ดัดแปลง หรือ เผยแพร่งานอันมีลิขสิทธิ์นั้นแทนตน เช่น อนุญาตให้ญาติพี่น้องหรือคนในครอบครัวดำเนินการต่อไป

2. งานอันมีลิขสิทธิ์

ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ ได้ระบุประเภทของลิขสิทธิ์ไว้ได้แก่วรรณกรรม นาฏกรรม ศิลปกรรม ดนตรีกรรม โสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ สิ่งบันทึกเสียงงานแพร่เสียง แพร่ภาพหรืองานอื่นใด ในแผนกวรรณคดี แผนกวิทยาศาสตร์หรือแผนกศิลปะของผู้สร้างสรรค์ ไม่ว่าจะงานดังกล่าวจะแสดงออก โดยวิธีหรือรูปแบบอย่างไร (ปรีชา ช่างขวัญยืน. 2556 : 218)

แต่ในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะงานลิขสิทธิ์บางอย่างที่มีความเกี่ยวข้องกับสื่อสิ่งพิมพ์ที่จะต้องทำความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับความหมายของศัพท์ต่อไปนี้

“ **วรรณกรรม** ” หมายความว่า งานนิพนธ์ที่สร้างขึ้นทุกชนิด เช่น หนังสือจุลสาร สิ่งเขียน สิ่งพิมพ์ ปาฐกถา เทศนา คำปราศรัย สุนทรพจน์ และให้ความหมายรวมถึงโปรแกรมคอมพิวเตอร์ด้วย

“ **ศิลปกรรม** ” หมายความว่า งานอันมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างดังต่อไปนี้

(1) งานจิตรภาพ ได้แก่ งานสร้างสรรค์รูปทรงที่ประกอบด้วย เส้น แสง สี หรือสิ่งอื่นอย่างเดียวหรือหลายอย่าง

(2) งานภาพพิมพ์ ได้แก่ งานสร้างสรรค์ภาพด้วยกรรมวิธีทางการพิมพ์ และ หมายความว่ารวมถึง แม่พิมพ์หรือแบบพิมพ์ที่ใช้ในการพิมพ์ด้วย

(3) งานภาพถ่าย ได้แก่ งานสร้างสรรค์ ภาพที่เกิดจากการใช้เครื่องมือบันทึกภาพ โดยใช้แสงผ่านเลนส์ไปยังฟิล์มหรือกระจกและล้างด้วยน้ำยาซึ่งมีสูตรเฉพาะหรือด้วยกรรมวิธีใด ๆ อันทำให้เกิดภาพขึ้นหรือการบันทึกภาพโดยเครื่องมือหรือวิธีการอย่างอื่น

(4) งานภาพประกอบแผนที่ โครงสร้าง ภาพร่าง หรืองานสร้างสรรค์รูปทรงสามมิติ อันเกี่ยวกับภูมิศาสตร์ ภูมิประเทศ หรือ วิทยาศาสตร์

(5) งานศิลปประยุกต์ ได้แก่ งานจิตรกรรม งานภาพพิมพ์ งานภาพถ่ายงาน ภาพประกอบ เป็นต้น หรือ นำเอาหลายอย่างมารวมกันใช้ประโยชน์อื่น นอกเหนือจากการชื่นชมในคุณค่าของตัวงานดังกล่าวนั้น เช่น นำไปใช้สอยหรือนำไปใช้เพื่อประโยชน์ทางการค้า

3. การได้มาซึ่งลิขสิทธิ์

ในการผลิตหรือสร้างสรรค์สื่อสิ่งพิมพ์ในรูปแบบต่าง ๆ นั้นมีหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ คือ มาตรา 8 แห่ง พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 แบ่งการได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ได้ 2 กรณี ดังนี้

3.1 เจ้าของลิขสิทธิ์โดยการสร้างสรรค์งานลิขสิทธิ์จะเกิดขึ้นเมื่อมีการสร้างสรรค์งานได้ จัดทำขึ้นโดยไม่ต้องจดทะเบียนหรือดำเนินการใด ๆ การสร้างสรรค์นั้นจะทำให้ได้มาซึ่งลิขสิทธิ์นั้น

จะต้อง ปรากฏว่ามีลักษณะเป็นการใช้ความรู้ความชำนาญของผู้สร้างสรรค์ตามสมควรแก่สภาพของงานนั้น สามารถแบ่งย่อยออกได้หลายกรณีดังนี้

3.1.1 การสร้างงานโดยอิสระ ในกรณีนี้ มีความหมายว่าผู้สร้างสรรค์ได้สร้างสรรค์งานโดยไม่จำเป็นต้องอยู่ภายใต้การควบคุมมอบหมายใด ๆ จากบุคคลอื่น ผู้สร้างสรรค์ย่อมเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์สิ่งสิ่งพิมพ์คนแรกในงานนั้น (มาตรา 8) และต่อมาผู้สร้างสรรค์อาจจะโอนสิทธิ์ให้แก่บุคคลอื่นก็ได้โดยผู้รับโอนลิขสิทธิ์นั้นก็จะเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์รายต่อไป ส่วนผู้สร้างสรรค์แม้จะได้โอนลิขสิทธิ์ไปแล้วก็ยังคงมีฐานะผู้สร้างสรรค์อยู่แม้จะไม่มีอำนาจแห่งลิขสิทธิ์นั้นๆ (มาตรา 18)

3.1.2 การสร้างสรรค์งานในฐานะลูกจ้าง ในกรณีนี้ผู้สร้างสรรค์ได้สร้างสรรค์งานขึ้นในฐานะลูกจ้างตามสัญญาจ้างแรงงาน มาตรา 9 บัญญัติถึงความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ว่า

“ งานที่ผู้สร้างสรรค์ได้สร้างสรรค์ขึ้นในฐานะพนักงานหรือลูกจ้าง ถ้ามิได้ทำเป็นหนังสือตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่นให้ลิขสิทธิ์ในงานนั้นเป็นของผู้สร้างสรรค์ แต่นายจ้างมีสิทธิในงานนั้นออกเผยแพร่ต่อสาธารณชนได้ตามที่เป็นวัตถุประสงค์แห่งการจ้างแรงงานนั้น ” ตามมาตรา 9 บัญญัติไว้ว่าหากมิได้มีการทำหนังสือตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น ลูกจ้างเป็นผู้สร้างสรรค์ ในฐานะเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ แต่นายจ้างสามารถนำงานสร้างสรรค์นั้นออกเผยแพร่ในงานนั้นต่อสาธารณชน ได้ตามวัตถุประสงค์การจ้างแรงงานนั้น เช่น บริษัทกิงแก้ว จำกัด จ้างนายสมหมาย ให้เป็นผู้ออกแบบลวดลายปกนิตยสาร ของบริษัท นายสมหมาย สามารถที่จะทำรูปแบบที่ตนเองสร้างสรรค์ออกเผยแพร่ในงานแสดงศิลปะต่าง ๆ ได้ในฐานะเป็นผู้สร้างสรรค์ แต่บริษัทกิงแก้ว จำกัด ซึ่งเป็นนายจ้าง ก็มีสิทธินำภาพศิลปะนั้น ๆ ออกเผยแพร่ต่อสาธารณชนได้เช่นกัน

3.1.3 การสร้างสรรค์ในฐานะผู้รับจ้าง มาตรา 10 แห่ง พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 บัญญัติว่า “ งานที่ผู้สร้างสรรค์ได้สร้างสรรค์ขึ้นได้การรับจ้างบุคคลอื่น ให้ผู้ว่าจ้างเป็นผู้มีลิขสิทธิ์ในงานนั้น เว้นแต่ผู้สร้างสรรค์และผู้ว่าจ้างได้ตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น ”

คำว่า การรับจ้างในที่นี้ หมายถึง การรับจ้างทำของ ความประมวลกฎหมายและพาณิชย์นั่นเอง ทั้งนี้เนื่องจากผู้จ้างประสงค์จะได้ผลสำเร็จของงานไปใช้ประโยชน์ ลิขสิทธิ์ในงานที่ทำขึ้นจึงควรตกเป็นของผู้ว่าจ้าง เช่น นายกิงแก้ว จ้างนายสมปอง ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ด้านศิลปะการออกแบบรูปภาพเพื่อทำปกหนังสือ ให้แก่ตน โดยจะจ่ายค่าตอบแทน 10,000 บาท ดังนี้ นางกิงแก้วผู้ว่าจ้างย่อมเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในการออกแบบรูปภาพนั้น

3.1.4 การสร้างสรรค์ที่สร้างขึ้นภายใต้การจ้างหรือคำสั่งของรัฐ มาตรา 14 พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 บัญญัติไว้ว่า

“ กระทรวง ทบวง กรม หรือหน่วยงานอื่นใดของรัฐหรือของท้องถิ่นย่อมมีสิทธิในงานที่ได้สร้างสรรค์ขึ้นโดยการจ้างหรือตามคำสั่งหรือในความควบคุมของตน เว้นแต่จะได้ตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่นเป็นลายลักษณ์อักษร ”

หลักเกณฑ์ที่ย่อมครอบคลุมความสัมพันธ์ระหว่างผู้สร้างสรรค์ ซึ่งอาจจะเป็นข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ รวมถึงลูกจ้าง กับหน่วยงานของรัฐหรือของท้องถิ่น ไม่ว่าจะโดยมีสัญญาจ้าง หรือโดยคำสั่งแต่งตั้งหรือโดยคำสั่งบรรจุ ส่วนใหญ่ลิขสิทธิ์จะเป็นของหน่วยงานภาครัฐ เช่น มหาวิทยาลัยมีคำสั่งให้ นางกิงแก้ว ซึ่งเป็นข้าราชการในสังกัด มีหน้าที่หลัก ในการแต่งเพลงขึ้น

เพื่อใช้ประโยชน์ในกิจกรรมของมหาวิทยาลัย ดังนี้ เพลงที่นางกิ้งก่าแต่งขึ้นจึงเป็นลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัย

3.1.5 การสร้างสรรค์โดยการดัดแปลงงานอื่น

การดัดแปลง มีความหมายตามมาตรา 4 วรรค 14 พิจารณาได้ 3 ประเด็น คือ

(1) การดัดแปลงโดยได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ผู้ที่ดัดแปลงที่ได้รับอนุญาตย่อมได้รับลิขสิทธิ์ในส่วนงานที่ดัดแปลงนั้น แต่จะไม่กระทบถึงสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานที่ถูกดัดแปลง (มาตรา 11) เช่น นายสมหมาย ได้รับอนุญาตให้แปลบทความภาษาไทยของนางกิ้งก่าเป็นภาษาอังกฤษ นายสมหมายย่อมเป็นของลิขสิทธิ์ในบทความภาษาอังกฤษนั้น ส่วนนางกิ้งก่ายังเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในบทความภาษาไทยเช่นเดิม

(2) การดัดแปลงโดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์หากผู้ดัดแปลงงานที่มีลิขสิทธิ์โดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของ ผู้ดัดแปลงย่อมละเมิดสิทธิของผู้อื่น

(3) ดัดแปลงสิ่งที่ไม่ใช่ลิขสิทธิ์ ในกรณีนี้เป็นเรื่องที่ไม่อยู่ในขอบเขตการดัดแปลงงานอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ เช่น อาจเป็นงานที่เคยได้รับความคุ้มครองลิขสิทธิ์ แต่หมดอายุสิทธิไปแล้ว หรือ การแปลข่าวประจำวันเป็นภาษาอังกฤษ ผู้แปลย่อมได้ลิขสิทธิ์ในคำแปลนั้น (เทียบเคียงคำพิพากษาที่ 508/2508)

3.1.6 การสร้างสรรค์งานโดยการรวบรวม ในกรณีนี้มาตรา 12 กำหนดหลักเกณฑ์ว่าผู้รวบรวมหรือประกอบเข้าด้วยกันซึ่งงานอันมีลิขสิทธิ์ โดยได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์หรือ สิ่งอื่นใดที่แม้จะไม่มีสิทธิ ย่อมได้ลิขสิทธิ์ในงานรวบรวมหรือประกอบเข้าด้วยกันนั้น แต่จะไม่กระทบถึงสิทธิของเจ้าของสิทธิในแต่ละงานที่ถูกนำมารวบรวมหรือประกอบเข้าด้วยกัน

การรวบรวมหรือการประกอบเข้าด้วยกันนั้นจะทำให้ผู้กระทำได้รับลิขสิทธิ์นั้นจะต้องใช้ความรู้ความสามารถพอสมควร ในการทำงานนั้น เช่น ได้ทำการคัดเลือก จัดลำดับใหม่ทำหมายเหตุ เป็นต้น

3.2 การได้มาซึ่งลิขสิทธิ์โดยการรับโอนลิขสิทธิ์

ลิขสิทธิ์มีลักษณะเป็นสิทธิในทางทรัพย์สิน (property right) จึงสามารถโอนให้แก่กันได้ ผู้รับโอนยอมเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์รายต่อไป ในกรณีที่มีการโอน ลิขสิทธิ์ให้แก่ผู้รับโอนหลายคน ไม่ได้แบ่งแยก ส่วนงานสิทธิให้แต่ละคนโดยเฉพาะเจาะจง ผู้รับโอนทุกคนย่อมมีสิทธิร่วมกัน การโอนลิขสิทธิ์อาจทำได้ 2 ทางคือ

3.2.1 การโอนโดยนิติกรรมในกฎหมายไทย กำหนดไว้ว่า จะต้องทำเป็นหนังสือซึ่งผู้โอนและผู้รับโอนต้องลงลายมือชื่อทั้ง 2 คน หากไม่มีการทำเป็นหนังสือนิติกรรมการโอนลิขสิทธิ์จะตกเป็นโมฆะ (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 152)

3.2.2 การโอนโดยทางมรดก หมายถึง เป็นการโอนลิขสิทธิ์ตกทอดไปยังทายาทโดยลิขสิทธิ์ตามกฎหมายและทั้งกรณีโดยพินัยกรรม (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1603) การโอนลิขสิทธิ์ให้แก่บุคคลอื่นไม่ว่าจะโดยนิติกรรมหรือโดยมรดกนั้น เจ้าของลิขสิทธิ์สามารถดำเนินการได้ 2 ลักษณะคือ

(1) โอนลิขสิทธิ์ทั้งหมดหรือบางส่วน เนื่องจากลิขสิทธิ์นั้นเป็นสิทธิ์เด็ดขาดหลายอย่างร่วมกัน เช่น สิทธิในการ ทำซ้ำ ตัดแปลง โฆษณา เจ้าของลิขสิทธิ์อาจจะโอนสิทธิ์ทุกอย่าง หรือ สิทธิเฉพาะอย่างก็ได้ เช่น โอนเฉพาะสิทธิในการทำซ้ำและเผยแพร่ต่อสาธารณชน แต่ไม่โอนสิทธิในการตัดแปลง

(2) โอนโดยมีกำหนดเวลาหรืออาจตลอดอายุลิขสิทธิ์ เนื่องจากลิขสิทธิ์ นั้นมีอายุการคุ้มครองกำกับอยู่ เจ้าของลิขสิทธิ์จึงอาจจะโอนโดยมีกำหนดเวลาหรือตลอดอายุลิขสิทธิ์ก็ได้ กรณีที่โอนโดยมีกำหนดเวลานั้น เมื่อสัญญาโอนลิขสิทธิ์สิ้นสุด ลิขสิทธิ์ก็จะกลับมายังผู้โอนโดยอัตโนมัติ โดยที่ผู้รับโอนไม่ต้องแสดงเจตนาโอนกลับอีก ส่วนกรณีการโอนตลอดอายุลิขสิทธิ์ ผู้รับโอน จะได้ลิขสิทธิ์ทั้งหมดหรือบางส่วน แล้วแต่กรณี ไปจนกว่าจะหมดอายุลิขสิทธิ์ หลังจากนั้น ลิขสิทธิ์ก็จะตกเป็นสมบัติสาธารณะ (public domain)

4. การอนุญาตให้ผู้อื่นใช้ลิขสิทธิ์

เจ้าของลิขสิทธิ์อาจใช้สิทธิ์แต่เพียงผู้เดียวใน การทำซ้ำ ตัดแปลง หรือ เผยแพร่งานนั้นสู่สาธารณชน หลักเกณฑ์ที่สำคัญในการอนุญาตให้ใช้ลิขสิทธิ์มีดังนี้

4.1 การอนุญาตให้ใช้ลิขสิทธิ์ไม่มีระบบที่กฎหมายกำหนด ดังนั้น อาจเกิดขึ้นโดยการตกลงด้วยวาจาหรือเป็นลายลักษณ์อักษรก็ได้

4.2 การอนุญาตให้ใช้ลิขสิทธิ์โดยชัดแจ้งหรือโดยปริยาย เช่น นางกิ่งแก้ว เขียนเรื่องสั้นส่งให้บรรณาธิการนิตยสารพิจารณาตีพิมพ์ ถือว่าเข้าข่ายเป็นการอนุญาตโดยปริยายให้ทำซ้ำ และเผยแพร่ในนิตยสารนั้นได้

4.3 การอนุญาตให้ผู้อื่นใช้สิทธิ์ไปแล้ว ย่อมไม่ต้องสิทธิเจ้าของลิขสิทธิ์ที่จะอนุญาตให้ผู้อื่นใช้สิทธิ์ เช่นเดียวกันนั้นอีกด้วย เว้นแต่ในการอนุญาตต่อรายแรกนั้นจะได้ทำเป็นลายลักษณ์อักษรระบุห้ามการไปอนุญาตให้ผู้อื่นใช้สิทธิ์ต่ออีกทอดหนึ่ง (มาตรา 6)

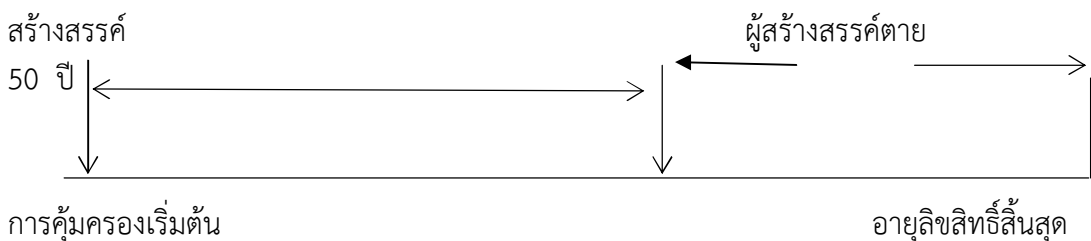
5. อายุการคุ้มครองลิขสิทธิ์

ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ภายใต้มาตรา 19- มาตรา 23 สามารถแบ่งอายุแห่งการคุ้มครองได้ 6 กรณี

5.1 อายุลิขสิทธิ์ทั่วไป

ภายใต้ มาตรา 19 สามารถแบ่ง พิจารณาได้ 2 กรณี ดังนี้

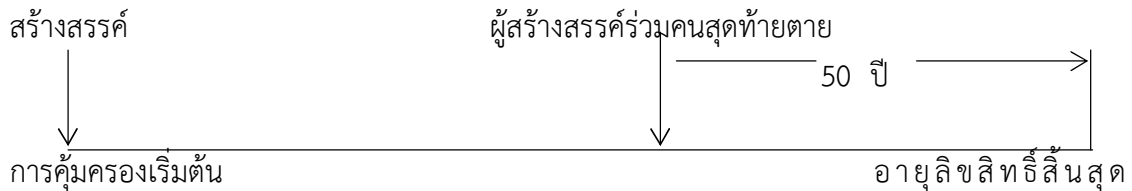
1.1 กรณีผู้สร้างสรรค์คนเดียว ให้ลิขสิทธิ์มีอายุตลอดอายุของผู้สร้างสรรค์ และมีอยู่ต่อไปอีกรอปี นับแต่ผู้สร้างสรรค์ถึงแก่ความตาย

5.2 อายุลิขสิทธิ์กรณีมีผู้สร้างสรรค์ร่วม สามารถแยกพิจารณาได้ 2 กรณี ดังนี้

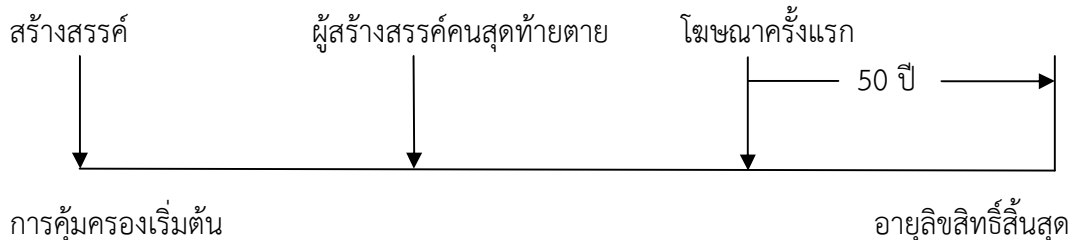
5.2.1 ถ้ามีผู้สร้างสรรค์ร่วม ระยะเวลาดังกล่าวให้นับตลอดอายุของ

ผู้สร้างสรรค์ร่วมคนสุดท้ายที่ถึงแก่ความตาย และนับเวลาต่อไปอีก 50 ปี เหตุผลที่ใช้การนับอายุลิขสิทธิ์โดยอิงกับผู้สร้างสรรค์ร่วมคนสุดท้ายที่ถึงแก่ความตาย เพราะถือว่างานลิขสิทธิ์นั้นเป็นงานสร้างสรรค์ร่วมงานเดียว (joint authorship) ดังนั้นจึงไม่เป็นกรรมแก่ผู้สร้างสรรค์รายอื่น ๆ ที่ยังมีชีวิตอยู่และไม่สะดวกแก่การจัดการลิขสิทธิ์ของแต่ละคน

ตามกรณีดังกล่าวนี้อาจจะไม่มีกรรมสิทธิ์หรือมีการโอนกรรมสิทธิ์ก่อนผู้สร้างสรรค์ร่วมคนสุดท้ายถึงแก่ความตาย

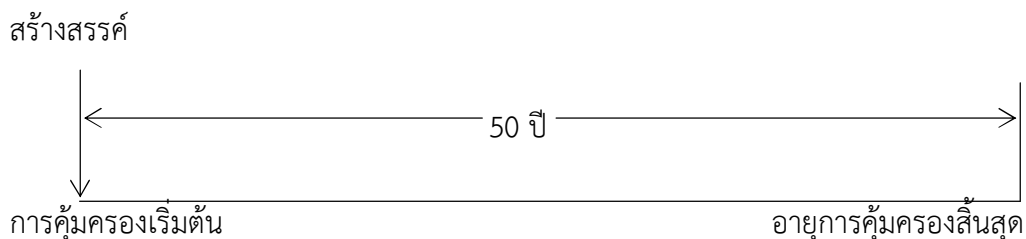
1.2.1 กรณีที่ผู้สร้างสรรค์หรือผู้สร้างสรรค์ร่วมทุกคนถึงแก่ความตายก่อนมีการโฆษณางาน (ตามมาตรา 8) อายุลิขสิทธิ์จะเป็น 50 ปี นับแต่มีการโฆษณาเป็นครั้งแรก

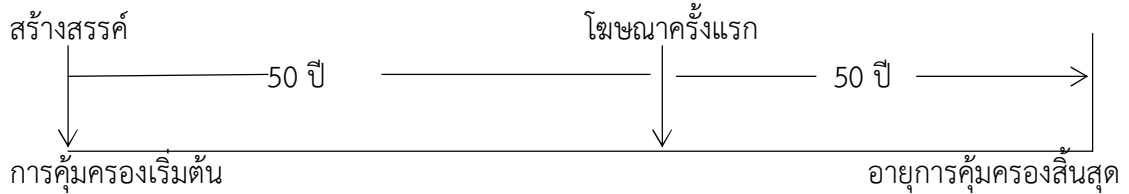
ตามกรณีดังกล่าวนี้มีกรรมสิทธิ์ออกโฆษณาโดยความยินยอมของเจ้าของลิขสิทธิ์และผู้สร้างสรรค์ร่วม ทุกคนถึงแก่ความตายไปก่อนแล้ว การนับ 50 ปีจากโฆษณาจึงเป็นคุณกว่าการนับผู้สร้างสรรค์คนสุดท้ายถึงแก่ความตาย

2. อายุลิขสิทธิ์กรณีผู้สร้างสรรค์เป็นนิติบุคคล

กรณีที่ผู้สร้างสรรค์เป็นนิติบุคคลและมิได้มีการนำงานนี้ออกโฆษณา ให้ลิขสิทธิ์มีอายุ 50 ปี นับแต่ผู้สร้างสรรค์ได้สร้างสรรค์งานนั้น

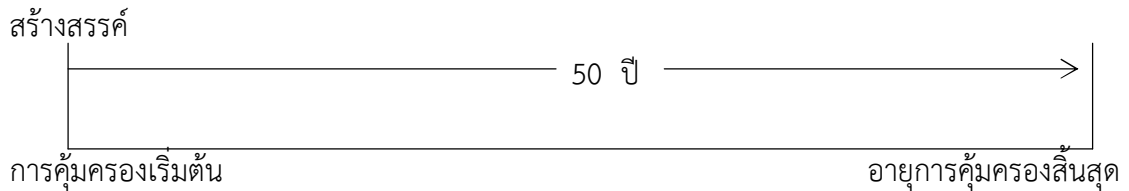

กรณีที่ผู้สร้างสรรค์เป็นนิติบุคคลและได้มีการโฆษณาภายใน 50 ปี นับแต่มีการสร้างสรรคงาน ให้ลิขสิทธิ์มีอายุต่อไปอีก 50 ปี นับแต่ได้มีการโฆษณาครั้งแรก

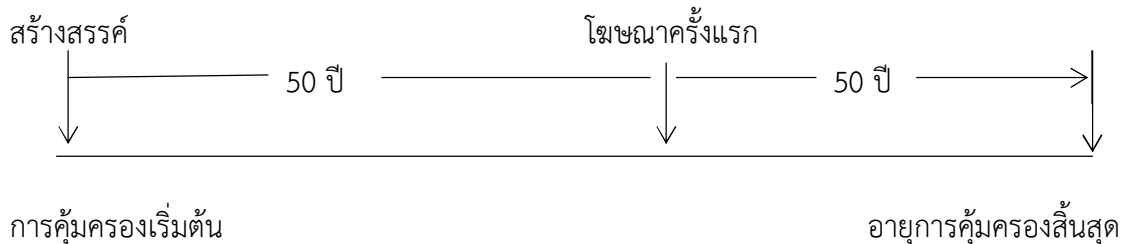

3. อายุลิขสิทธิ์ของงานสร้างสรรคที่ผู้สร้างสรรค์ใช้นามแฝงหรือไม่ปรากฏชื่อผู้สร้างสรรค์ ในกรณีนี้ตามมาตรา 20 สามารถแบ่งย่อยออกได้ 2 กรณี ดังนี้

3.1 กรณีที่รู้ตัวผู้สร้างสรรค์ ให้นำมาตรา 19 มาใช้บังคับโดยอนุโลม ให้มีลิขสิทธิ์มีอายุ 50 ปี นับแต่มีการสร้างสรรคงานขึ้น

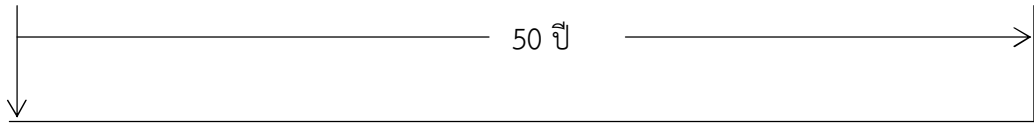
ในกรณีที่มีการโฆษณาสร้างดังกล่าวภายใน 50 ปี นับแต่มีการสร้างสรรคงานขึ้น ให้ลิขสิทธิ์มีอายุ 50 ปี นับแต่ได้มีการโฆษณาครั้งแรก

หากงานสร้างสรรคที่ผู้สร้างสรรค์ใช้นามแฝง หรือไม่ปรากฏตัวผู้สร้างสรรค์ต่อมาทราบตัวผู้สร้างสรรค์ ให้กลับไปใช้อายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ ตามกรณีตามข้อ 1

4. อายุลิขสิทธิ์ในงานภาพถ่าย โสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ สิ่งบันทึกเสียง หรืองานแพร่าภาพ ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 มาตรา 21 กำหนดอายุการคุ้มครองลิขสิทธิ์ไว้ 50 ปี นับแต่ได้สร้างสรรคงานนั้น แต่ถ้าได้มีการโฆษณางานนั้น ในระหว่างระยะเวลาดังกล่าว ให้อายุคุ้มครองลิขสิทธิ์ต่อไปอีก 50 ปี นับแต่ได้มีการโฆษณาครั้งแรก

สร้างสรรค์

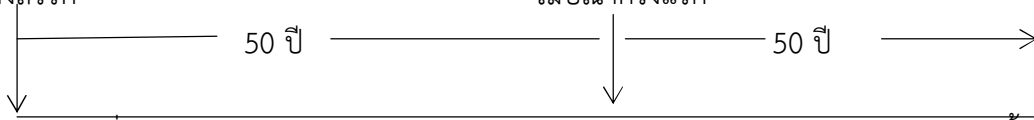

การคุ้มครองเริ่มต้น

อายุการคุ้มครองสิ้นสุด

สร้างสรรค์

โฆษณาครั้งแรก

การคุ้มครองเริ่มต้น

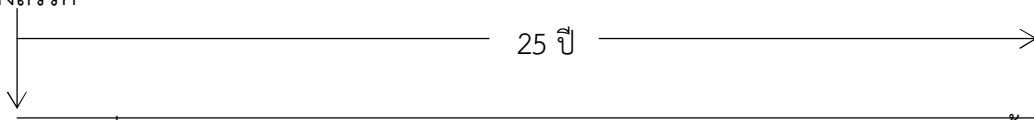
อายุการคุ้มครองสิ้นสุด

5. อายุลิขสิทธิ์ ในงานศิลปประยุกต์

อายุการคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานศิลปประยุกต์ ถ้ามิได้มีการโฆษณางานให้มีอายุ 25 ปี นับแต่ได้สร้างสรรค์งานขึ้น แต่ถ้าได้มีการโฆษณางานครั้งแรก ให้มีอายุการคุ้มครองต่อไปอีก 25 ปี

สร้างสรรค์

ก.

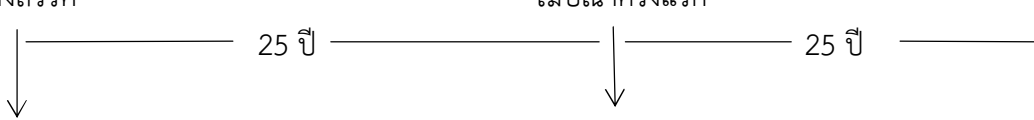
การคุ้มครองเริ่มต้น

อายุการคุ้มครองสิ้นสุด

สร้างสรรค์

โฆษณาครั้งแรก

ข.

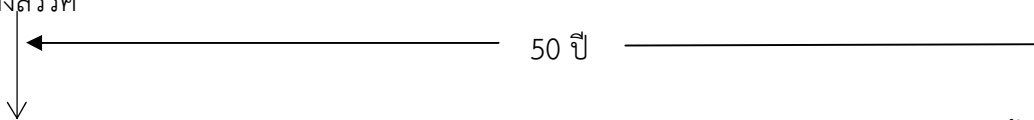
การคุ้มครองเริ่มต้น

อายุการคุ้มครองสิ้นสุด

6. อายุลิขสิทธิ์ในงานที่ได้สร้างสรรค์ขึ้นโดยการจ้างหรือตามคำสั่งหรือในความควบคุม

ลิขสิทธิ์ในงานที่สร้างสรรค์ขึ้นโดยการจ้าง หรือตามคำสั่งหรือควบคุมของหน่วยงานภาครัฐ ที่มีได้มีการโฆษณาให้มีอายุการคุ้มครอง 50 ปี นับแต่ได้สร้างสรรค์งานขึ้น

สร้างสรรค์

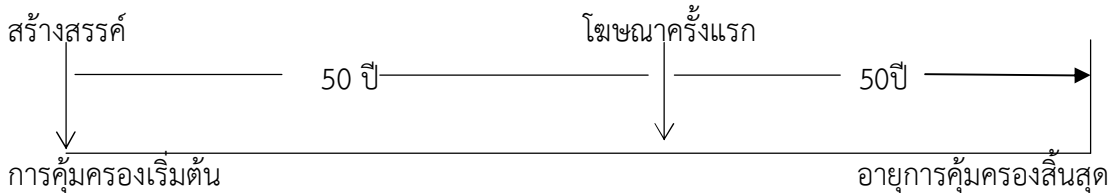

การคุ้มครองเริ่มต้น

อายุการคุ้มครองสิ้นสุด

หากงานดังกล่าวมีภาพโฆษณาภายใน 50 ปี นับแต่ได้สร้างสรรค์ขึ้นให้ลิขสิทธิ์มีอายุ 50 ปี นับแต่ได้มีการโฆษณาครั้งแรกโดยการโฆษณานี้จะต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของลิขสิทธิ์ด้วย

การละเมิดลิขสิทธิ์

การกระทำที่ละเมิดลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 ม. 27 บัญญัติว่า

“มาตรา 27 การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งแก่งานอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้ โดยไม่ได้รับอนุญาตตามมาตรา 1 (5) ให้ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ ถ้าได้กระทำการดังต่อไปนี้

- (1) ทำซ้ำหรือดัดแปลง
- (2) เผยแพร่ต่อสาธารณชน

นอกจากหลักการทั่วไปเกี่ยวกับการทำละเมิดลิขสิทธิ์แล้ว ยังมีบทบัญญัติเกี่ยวกับ การละเมิดลิขสิทธิ์งานโสตทัศนวัสดุหรือภาพยนตร์หรือสิ่งบันทึกเสียง (มาตรา 28) การละเมิดลิขสิทธิ์งานแพร่เสียงแพร่ภาพ (มาตรา 29) กับภาพละเมิดลิขสิทธิ์ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ (มาตรา 30) และการกระทำที่เข้าข่ายละเมิดลิขสิทธิ์ตามกฎหมายแล้วยังมีการกระทำบางอย่างที่ต่อเนื่อง จากการละเมิดลิขสิทธิ์มาแล้วให้ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์อีกลักษณะหนึ่งด้วยตาม มาตรา 31 บัญญัติว่า” ผู้ใดรู้อยู่แล้วหรือมีเหตุอันควรรู้ว่างานใดได้ทำขึ้นโดยละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งแก่งานนั้นเพื่อ หากำไรให้ถือว่าผู้นั้น กระทำการละเมิดลิขสิทธิ์ ถ้าได้กระทำการดังต่อไปนี้

- (1) ขายมีไว้เพื่อขาย เสนอขายให้เช่า เสนอให้เช่าให้เช่าซื้อ หรือเสนอให้เช่าซื้อ
- (2) เผยแพร่ต่อสาธารณชน
- (3) แจกจ่ายในลักษณะที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของลิขสิทธิ์
- (4) นำหรือสิ่งเข้ามาในราชอาณาจักร”

การกระทำละเมิดลิขสิทธิ์ ก่อให้เกิดความผิดทางแพ่งและยังเป็นความผิดทางอาญาด้วย ดังตัวอย่างคำพิพากษาฎีกาที่เกี่ยวข้องต่อไปนี้

ฎีกาที่ 460/2478

จำเลยพิมพ์หนังสือโดยทำเป็นเล่มขึ้นทั้งเล่มด้วยวิธีการคัดลอกเอามาจากหนังสือเล่มอื่นและมีลักษณะเหมือนกับฉบับเดิมทุกประการ ดังนั้นจำเลยจึงมีความผิดตามพระราชบัญญัติ คุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม หากมีความผิดฐานปลอมหรือแปลงหนังสือตามกฎหมายลักษณะอาญา มาตรา 222-223 ไม่

ฎีกาที่ 125/2485

การประทับตราปลอมดวงตราชื่อผู้อื่นลงในเล่มหนังสือที่จำเลยพิมพ์ขึ้น เป็นความผิดฐานปลอมหนังสือได้แม้จะเป็นความผิดฐานละเมิดลิขสิทธิ์ เพราะพิมพ์หนังสือขึ้นนั้นขึ้น แม้จะเป็นความผิด

ฐานละเมิดลิขสิทธิ์ เพราะพิมพ์หนังสือนั้นขึ้นโดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์แล้ว ก็ยังเป็นความผิดฐานปลอมหนังสืออีกกระทงหนึ่งตามกฎหมายลักษณะอาญา

ฎีกาที่ 1263/2496

หนังสือประมวลการสอน ซึ่งจำเลยได้มอบหมายให้เจ้าหน้าที่เรียบเรียงแล้วจัดพิมพ์ขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวการสอนถือเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ จำเลยได้คัดลอกแปลงภูมิพิมพ์จำหน่าย แม้จะอ้างอิงไว้ในเล่มก็ถือว่าเป็นความผิดฐานละเมิดลิขสิทธิ์

ฎีกาที่ 96/2523

จำเลยจัดพิมพ์ปกหนังสือแบบเรียน ก.ไก่ อนุบาล ซึ่งโจทก์ก็ร่วมมีสิทธิเป็นจำนวนมาก แสดงให้เห็นว่า เป็นการกระทำส่วนหนึ่งของการพิมพ์คัดลอกหนังสือแบบเรียน ก.ไก่ อนุบาลของโจทก์ก็ร่วมขึ้นใหม่ทั้งเล่มเพื่อขาย อันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ ซึ่งกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดไว้โดยเฉพาะ ไม่ใช่เป็นการปลอมเอกสารตามกฎหมายอาญา มาตรา 264 แต่การที่จำเลยเอาเครื่องหมายการค้าของโจทก์ก็ร่วมมาพิมพ์ไว้ที่ปกหนังสือของกลาง แสดงว่าเพื่อให้ประชาชนหลงเชื่อว่าหนังสือที่ใช้ปกติดังกล่าวเป็นสินค้าของโจทก์ก็ร่วมจำเลย ย่อมมีความผิดตามกฎหมายอาญา มาตรา 272

ข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์

การยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ภายใต้พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มีได้หลายประการ แต่ในที่นี้จะขอกล่าวถึงบางประเด็นที่เกี่ยวข้องกับงานสิ่งพิมพ์เพื่อให้เห็นตัวอย่างเบื้องต้น ดังนี้

1. ข้อยกเว้นทั่วไป

เงื่อนไขข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 32 วรรคสอง บัญญัติว่า “ภายใต้บทบัญญัติในวรรคหนึ่ง การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง แก่งานอันมีลิขสิทธิ์ตามวรรคหนึ่ง มิให้ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ ถ้าได้กระทำการดังต่อไปนี้

- (1) วิจัยหรือศึกษางานนั้น อันมิใช่การกระทำเพื่อหากำไร
- (2) ใช้เพื่อประโยชน์ของตนเอง เพื่อประโยชน์ของตนเองและบุคคลอื่น ในครอบครัวหรือญาติสนิท

- (3) ดิจม วิจัย หรือแนะนำผลงานโดยมีการรับรู้ถึงความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานนั้น
- (4) เสนอรายงานข่าวทางสื่อสารมวลชนโดยมีการรับรู้ถึงความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานนั้น
- (5) ทำซ้ำ ดัดแปลง นำออกแสดงหรือทำให้ปรากฏเพื่อประโยชน์ในการพิจารณาของศาล

หรือเจ้าพนักงานซึ่งมีอำนาจตามกฎหมาย หรือในการรายงานผลการพิจารณาดังกล่าว

- (6) ทำซ้ำ ดัดแปลง หรือทำให้ปรากฏโดยการสอนเพื่อประโยชน์ในการสอนของตน

อันมิใช่การกระทำเพื่อหากำไร

- (7) ทำซ้ำ ดัดแปลงบางส่วนของงาน หรือตัดทอน หรือทำบทสรุปโดยผู้สอน หรือสถาบันศึกษา เพื่อแจกจ่ายหรือจำหน่ายแก่ผู้เรียนในชั้น หรือในสถานศึกษาทั้งนี้ ต้องไม่เป็นการกระทำเพื่อหากำไร

- (8) นำงานนั้นมาใช้เป็นส่วนหนึ่งในการถามและการตอบในการสอน

จากการบัญญัติตามมาตรา 32 วรรคสอง ได้เคยมีตัวอย่างคำพิพากษาฎีกาที่น่าสนใจหลายกรณีเช่น

ฎีกาที่ 5843/2543

จำเลยประกอบกิจการรับจ้างถ่ายเอกสาร เย็บเล่มและเข้าปกหนังสือมีร้านค้าอยู่ใกล้กับมหาวิทยาลัย ซึ่งใช้หนังสือวิชาการจัดการและการตลาดอันมีลิขสิทธิ์ในการให้การศึกษาแก่นักศึกษา โดยการทำซ้ำงานบางส่วนของหนังสือจัดทำเป็นเอกสารจำนวน 43 ชุด แล้วเก็บไว้ที่ร้านค้าของตนเอง จำเลยย่อมมีโอกาสที่จะขายเอกสารดังกล่าวที่จำเลยได้ทำซ้ำขึ้นมาแก่นักศึกษา จำเลยได้รับสารภาพในชั้นสอบสวนว่าได้ทำซ้ำงานอันมีลิขสิทธิ์ของผู้อื่น เพื่อขาย เสนอขาย หรือมีไว้เพื่อขาย อันเป็นการที่จำเลยทำซ้ำขึ้นเองเพื่อการค้าและแสวงหาประโยชน์จากการขายสำเนางานที่จำเลยทำซ้ำ มิใช่เป็นการรับจ้างถ่ายเอกสาร จากนักศึกษาที่ต้องการได้สำเนา งาน จึงเป็นเหตุให้จำเลยต้องรับผิดชอบ

ฎีกาที่ 1908/2546

จำเลยที่ 1 เขียนหนังสือเรื่อง กลยุทธ์ในการฝึกอบรม เพื่อใช้เป็นเอกสารประกอบการสอน และเป็นผลงานทางวิชาการใช้ประกอบการพิจารณาขอรับการแต่งตั้งเป็นผู้ช่วยศาสตราจารย์ อันอาจถือได้ว่าเป็นการวิจัยงานหรือทำซ้ำและดัดแปลงโดยผู้สอนเพื่อแจกจ่ายแก่ผู้เรียนในชั้นเรียนหรือในสถาบันการศึกษา โดยมีได้แสวงหากำไร ซึ่งเข้าข่ายขอยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ตามมาตรา 32 วรรค (2) และ (7)

2. ข้อยกเว้นสำหรับการอ้างอิง

มาตรา 33 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 วางหลักไว้ว่า การกล่าวคัดลอก เลียนหรืออ้างอิงบางตอนตามสมควรจากงานอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้ โดยมีการรับรู้ถึงความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานนั้น มิให้ถือได้ว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ถ้าได้ปฏิบัติตามมาตรา 72 วรรค 1

การกระทำที่จะเข้าข่ายตามมาตรานี้จะต้องเป็นการคัดลอก เลียน หรืออ้างอิงงานเพียงบางตอนพอสมควรเท่านั้น และต้องมีการรับรู้ถึงความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานด้วย สำหรับกรณีอย่างไรที่จะเรียกว่า ตามสมควรนั้น ให้พิจารณาจากข้อเท็จจริงเป็นกรณีไป ดังตัวอย่างคำพิพากษาฎีกาที่ 1908/2546

จำเลยคัดลอกหรือเลียนงานวรรณกรรมของโจทก์ประมาณ 30 หน้า จากทั้งสิ้น 150 หน้า แม้จะถือได้ว่าเป็นงานบางตอนก็ตาม แต่ปรากฏว่าข้อความบางตอนนั้นล้วนเป็นส่วนหนึ่งของเนื้อหาสาระสำคัญทั้งสิ้น กรณีนี้จึงถือได้ว่าจำเลยคัดลอกหรือเลียนงานอันมีลิขสิทธิ์ของผู้อื่นเกินสมควร

3. ข้อยกเว้นสำหรับการกระทำของบรรณารักษ์ห้องสมุด

มาตรา 34 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 วางหลักไว้ว่าการทำซ้ำโดยบรรณารักษ์ของห้องสมุดซึ่งงานอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้ มิให้ถือได้ว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ หากการทำซ้ำนั้น มิได้มีวัตถุประสงค์เพื่อหากำไร และได้ปฏิบัติตามมาตรา 32 วรรคหนึ่ง ในกรณี ดังต่อไปนี้

- (1) การทำซ้ำเพื่อใช้งานในห้องสมุดหรือให้แก่ห้องสมุดอื่น
- (2) การทำซ้ำงานบางตอนตามสมควรให้แก่บุคคลอื่นเพื่อประโยชน์ในการวิจัยหรือ

การศึกษา

การทำซ้ำโดยบรรณารักษ์นั้นสามารถทำซ้ำได้ทั้งหมด เช่น บรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยทำซ้ำหนังสือที่หายากและถูกทำลาย ซึ่งควรเก็บรักษาไว้ให้นักศึกษาได้ค้นคว้า หรือการทำซ้ำให้แก่

บุคคลอื่นก็ได้ แต่ต้องดำเนินการเพียงบางตอนตามสมควรเท่านั้น เช่น บรรณารักษ์สำนักบทความเรื่องหนึ่งที่ตีพิมพ์ในวารสารให้นักศึกษา อาจารย์ใช้ประกอบการทำวิจัย

กฎหมายลิขสิทธิ์ในการเขียนตำราหรือหนังสือ

กรณีที่ผู้เขียนตำราหรือหนังสือที่เจ้าตัวจัดทำขึ้นจากความรู้หรือประสบการณ์ โดยไม่ได้ทำขึ้นเพราะมีหน้าที่ตามสัญญาหรือตามหน้าที่การงานใด ๆ แล้ว ผู้เขียนย่อมเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์นั้น เหตุการณ์ต่างๆ เหล่านี้มักจะเกิดขึ้นกับนักเขียนกลุ่มอาจารย์ นักวิชาการในสถาบันการศึกษาที่เขียนตำราหรือหนังสือในวิชาที่ตนเองสอนนักศึกษา ลิขสิทธิ์จะเป็นของผู้เขียนหรือของสถาบันการศึกษานั้น ซึ่งจะเป็นข้อคิดที่ผู้เขียนหรือสถาบันการศึกษาต่างจะใช้อ้าง การเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ด้วยบทบัญญัติกฎหมายที่แตกต่างกัน ดังนั้นสถาบันการศึกษาควรจะออกระเบียบ หลักเกณฑ์ให้ชัดเจนว่า งานวิชาการประเภทใด ควรเป็นลิขสิทธิ์ของสถาบันหรือของผู้เขียนฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรืออาจจะกำหนดให้มีลิขสิทธิ์ร่วมกันก็ได้ เพื่อให้ผู้มีส่วนได้เสียได้รับรู้หลักเกณฑ์ไว้ล่วงหน้าและยอมรับข้อผูกพันเพื่อหลีกเลี่ยงข้อพิพาทที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

1. การใช้ประโยชน์จากลิขสิทธิ์ตำราหรือหนังสือ

ปกติแล้วผู้เขียนตำราหรือหนังสือที่เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์อาจดำเนินการทำซ้ำงานลิขสิทธิ์โดยการจัดพิมพ์หรือดัดแปลงโดยแปลเป็นภาษาอื่น หรือเผยแพร่ต่อสาธารณชนด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น จัดแสดง จำหน่ายสำเนา งาน แพร่เสียงแพร่ภาพทางสถานีโทรทัศน์ เป็นต้น เจ้าของย่อมมีสิทธิ์แต่เพียงผู้เดียวในการดำเนินการ แต่ในบางครั้งเจ้าของลิขสิทธิ์อาจไม่มีทุนทรัพย์ ไม่มีความชำนาญในการจัดจำหน่าย อาจอนุญาตให้ผู้อื่นใช้สิทธิ (license) ได้ เช่น เจ้าของลิขสิทธิ์ในตำราหรือหนังสืออาจอนุญาตให้สำนักพิมพ์จัดพิมพ์และจำหน่ายโดยมีการตกลงเงื่อนไขต่าง ๆ เช่น จำนวนสำเนาที่ทำซ้ำ ระยะเวลาในการจัดพิมพ์ ค่าตอบแทนลิขสิทธิ์ เป็นต้น ซึ่งเงื่อนไขเหล่านี้ผู้เขียนจะต้องตกลงกันเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

กรณีที่เจ้าของลิขสิทธิ์โอนลิขสิทธิ์ไปให้ผู้อื่นโดยมีระยะเวลาสิ้นสุดหรือจนกว่าจะสิ้นสุดอายุลิขสิทธิ์นั้น ปกติจะมีค่าตอบแทนลิขสิทธิ์ ซึ่งประเทศไทยยังไม่นิยมวิธีการนี้จะใช้วิธีการอนุญาตให้ใช้ลิขสิทธิ์แทน เพราะเจ้าของลิขสิทธิ์ยังอยากถือลิขสิทธิ์ตนเองไว้ก่อน เพราะสามารถนำไปหาประโยชน์ได้ในอนาคต แต่ในบางประเทศจะรับลิขสิทธิ์ไปหาประโยชน์เชิงพาณิชย์ โดยเจ้าของลิขสิทธิ์จะโอนลิขสิทธิ์ไปให้ผู้พิมพ์และจัดจำหน่าย (publishers) ทั้งนี้ผู้จัดจำหน่ายจะได้สิทธิ์ในฐานะเจ้าของลิขสิทธิ์ได้อย่างเต็มที่ โดยเฉพาะในกรณีที่มีการละเมิดลิขสิทธิ์ในงานนั้น แต่ในประเทศไทยการใช้ประโยชน์จากลิขสิทธิ์จะทำสัญญากันขึ้นเพื่ออนุญาตให้ใช้ลิขสิทธิ์ (licensing agreement) ซึ่งสัญญาต่าง ๆ นั้น กรมทรัพย์สินทางปัญญาได้จัดทำตัวอย่างสัญญาอนุญาตให้ใช้ลิขสิทธิ์ในงานประเภทต่าง ๆ ขึ้น เพื่อผู้เขียนจะได้นำไปปรับใช้ เช่น สัญญาอนุญาตให้ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ สัญญาแบบผูกพันด้วยการแกะกล่องบรรจุหรือด้วยการใช้ stink wrap license สัญญาอนุญาตให้ใช้ลิขสิทธิ์คำร้อง สัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิ์ทำนอง สัญญาอนุญาตให้ใช้ลิขสิทธิ์งานวรรณกรรม เป็นต้น

2. การป้องกันผลงานถูกละเมิดลิขสิทธิ์

ลิขสิทธิ์ที่เป็นสิทธิ์ของผู้เขียนนั้น อาจก่อประโยชน์ในทางพาณิชย์ได้มาก เจ้าของลิขสิทธิ์จึงต้องหาทางปกป้องลิขสิทธิ์ของตนเองทั้งในเชิงรับและเชิงรุก (ปรีชา ช้างขวัญยืน. 2556 : 241)

2.1 การป้องกันลิขสิทธิ์ในเชิงรับ คือ การทำให้บุคคลอื่นได้เกิดการรับรู้ว่างานลิขสิทธิ์นั้นมีเจ้าของ ลิขสิทธิ์โดยมีวิธีที่นิยมใช้ คือ การแสดงข้อความไว้บนตัวสื่อบนที่สำนักงาน เป็นลักษณะการขอสงวนลิขสิทธิ์ (copyright notice) แต่อย่างไรก็ตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องของไทยไม่ได้กำหนดบังคับว่าเจ้าของลิขสิทธิ์ต้องจัดให้มีข้อความสงวนลิขสิทธิ์ไว้ที่ตัวงาน แต่เจ้าของงานก็ควรเขียนระบุไว้ เพื่อให้ผู้อื่นทราบ หากมีการละเมิดข้อความ รูปภาพ ตาราง หรือ ข้อมูลบางอย่างย่อมปิดปากผู้กระทำการละเมิดได้ โดยจะกล่าวอ้างว่าไม่รู้ว่ามีลิขสิทธิ์นั้น นิยมทำกันได้ 2 แบบคือ

2.2 แบบย่อ เช่น จะเขียนข้อความหรือสัญลักษณ์ต่อไปนี้

2.2.1 สัญลักษณ์ตัวอักษร C ในวงกลม ©

2.2.2 สงวนลิขสิทธิ์

2.2.3 สงวนลิขสิทธิ์ พ.ศ.

2.2.4 สงวนลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย

2.2.5 สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537

2.2.6 ลิขสิทธิ์ของสำนักพิมพ์

2.3 แบบยาว การเขียนแบบยาว

C สงวนลิขสิทธิ์ (2560) โดยบริษัท ..... จำกัด

ห้ามลอกเลียนส่วนใดส่วนหนึ่งของหนังสือเล่มนี้

รวมทั้งห้ามจัดเก็บ ถ่ายทอดด้วยรูปแบบหรือวิธีการใดๆ

ทั้งกระบวนการทางอิเล็กทรอนิกส์ การถ่ายภาพหรือวิธีการอื่นใด โดยไม่ได้รับอนุญาตจาก.....

© All right reserved. No part of this book may be reproduced, stored stored in a retrieval system, or transmitted in any. Form or by any means, electronic, electrostatic, magnetic tape, mechanicals, Photocopying, recording , or otherwise without permission from the publishers.

2.2 การป้องกันลิขสิทธิ์ในเชิงรุก คือ เมื่อพบว่าจะมีการละเมิดลิขสิทธิ์หรืออาจมีการละเมิดไปแล้ว เจ้าของลิขสิทธิ์ต้องรีบแจ้งให้ผู้ทำการละเมิดได้ทราบและให้หยุดการกระทำละเมิดหรือเร่งรัดดำเนินการแก้ไขหรือชดใช้ค่าเสียหาย หากไม่ดำเนินการตามที่เจ้าของลิขสิทธิ์ได้แจ้งให้ทราบ

อาจจะแจ้งความร้องทุกข์ หรือยื่นคำฟ้องต่อศาลเพื่อให้สั่งห้ามการละเมิด โดยตามกฎหมายลิขสิทธิ์ คือ พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 63 ได้กำหนดอายุความการฟ้องร้องคดีละเมิดลิขสิทธิ์ อันเป็นคดีแพ่งไว้ที่ 3 ปี นับแต่วันที่เจ้าของลิขสิทธิ์รู้ คือ การละเมิดและรู้ตัวผู้กระทำละเมิด แต่ต้องไม่เกิน 10 ปี นับแต่วันที่มีการละเมิดลิขสิทธิ์ ส่วนศาลจะสั่งให้ผู้ละเมิดชดใช้ค่าเสียหายเท่าไร นั้นเป็นดุลพินิจของศาล โดยคำนึงถึงความร้ายแรงของความเสียหายรวมทั้งการสูญเสียประโยชน์และ ค่าใช้จ่ายอันจำเป็นในการบังคับตามสิทธิ์ของเจ้าของลิขสิทธิ์ (มาตรา 64) สำหรับบทกำหนดโทษทางอาญานั้น มีบทกำหนดโทษทางตรง เช่น กรณีมีการทำซ้ำหรือดัดแปลง การเผยแพร่งานต่อสาธารณชน โดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ ให้ระวางโทษปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท ถ้าเป็นการกระทำเพื่อการค้าให้ระวางโทษจำคุก ตั้งแต่หกเดือนถึงสี่ปีหรือปรับตั้งแต่ หนึ่งแสนบาทถึงแปดแสนบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 69) ส่วนบทกำหนดโทษทางอ้อมแก่ผู้กระทำการละเมิดลิขสิทธิ์ เช่น การขายหรือการเสนอขาย และเผยแพร่ต่อสาธารณชน ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึง หนึ่งแสนบาท แต่ถ้ากระทำเพื่อการค้าต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามเดือนถึงสองปีหรือปรับตั้งแต่ห้าหมื่นถึงสี่แสนหรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 70)

3. การละเมิดลิขสิทธิ์เนื้อหา รูปภาพและข่าวประจำวัน

ในปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าด้านคอมพิวเตอร์ได้ถูกนำมาใช้ในการเขียนตำราหรือหนังสือต่างๆ อย่างแพร่หลาย มีความสะดวกโดยเฉพาะการสืบค้นหาข้อมูลในอินเทอร์เน็ต (internet) เป็นข้อมูลที่สามารรถคัดลอกมาใช้ในการเขียนได้อย่างง่าย ซึ่งมีทั้งข้อความ รูปภาพ ข้อมูลและตารางต่าง ๆ ดังจะกล่าวในรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 การนำเนื้อหาในอินเทอร์เน็ตใช้ เนื้อหา ข้อมูล ข้อความที่อยู่ในอินเทอร์เน็ตเหมือนกับงานเขียนที่ปรากฏในหนังสือเพียงแต่มีความแตกต่างกันในการเผยแพร่เท่านั้น ไม่ว่าจะป็นข้อความ ข้อมูล กราฟ ภาพ เป็นต้น ดังนั้นหากผู้เขียนนำมาจากอินเทอร์เน็ตมาใช้เป็นส่วนใดส่วนหนึ่งในงานเขียนของตนเองต้องตรวจสอบให้เสียก่อนว่าเป็นงานมีลิขสิทธิ์หรือไม่ ตัวอย่าง เช่น หนังสือกฎหมายลิขสิทธิ์ เนื้อหาในหนังสือจำเป็นต้องนำคำวินิจฉัยของศาลฎีกามาใส่ไว้ให้เห็นตัวอย่างที่เกิดขึ้นมาแล้ว เมื่อผู้เขียนเข้าไปค้นหาในอินเทอร์เน็ต พบว่ามีการเผยแพร่คำพิพากษาของศาล หรือคำวินิจฉัยของศาล ผู้เขียนจึงใช้วิธีการคัดลอกข้อความ (copy) แล้วนำมาลงในหนังสือของผู้เขียน ปัญหานี้จะเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์หรือไม่ นั้น ปัญหาที่ต้องพิจารณาตามกฎหมายลิขสิทธิ์ พบว่า ตามมาตรา 7 (4) พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 กำหนดไว้ว่า

“มาตรา 7 สิ่งต่อไปนี้ไม่ถือว่าเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้”

(4) คำพิพากษา คำสั่ง คำวินิจฉัย และรายงานของทางราชการ

เมื่อกฎหมายกำหนดไว้เช่นนี้แสดงว่าคำพิพากษาศาลเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ การที่ผู้เขียนได้คัดลอกมาไว้ในหนังสือย่อมไม่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์

อย่างไรก็ดีหากมีข้อมูล ข้อความ ปรากฏในอินเทอร์เน็ตบางอย่างอาจมีความผิดฐานละเมิดลิขสิทธิ์ได้เช่น กรณีเว็บไซต์ แห่งหนึ่งเปิดโอกาสให้ผู้เข้ามาเขียนบทความเกี่ยวกับความสามารถการอ่านของเด็กไทย ปรากฏว่ามีผู้เข้ามาเขียนบทความลงเป็นจำนวนมากคนละ 1-2 หน้า สมมติว่ามีอาจารย์กึ่งแก้ว ปะติตั้งโฆ สนใจที่จะรวบรวมบทความดังกล่าวไว้เป็นหนังสือรวมบทความเพื่อเขียนวิเคราะห์ถึงความสามารถการอ่านของเด็กไทย หากอาจารย์กึ่งแก้วคัดลอกบทความของคนอื่นใน

เว็บไซต์มาเป็นของตน ย่อมมีความผิดฐานละเมิดลิขสิทธิ์ได้ เพราะบทความต่าง ๆ นั้น ย่อมเป็นงานสร้างสรรค์ของผู้เขียนแต่ละคน เว้นแต่จะได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากเจ้าของบทความเหล่านั้น

3.2 การนำภาพของผู้อื่นมาเขียนประกอบ

การเขียนตำรา หนังสือต่าง ๆ นั้น บางครั้งผู้เขียนจะนำภาพมาประกอบการอธิบายในหนังสือ โดยการดาวน์โหลดภาพจากอินเทอร์เน็ตหรืออาจนำมาจากแหล่งอื่น ประเด็นที่จะต้องพิจารณาและระมัดระวังคือ หากภาพนั้นเป็นภาพที่มีการถ่ายโดยไม่ได้มีการสร้างสรรค์ใด ๆ ภาพนั้นย่อมไม่มีลิขสิทธิ์ เช่น ภาพอาคาร ภาพต้นไม้ภาพเก้าอี้ เป็นต้น แต่หากภาพที่นำมาใช้นั้น มีการใช้ความรู้ความสามารถในการสร้างสรรค์ เช่น เจ้าของภาพได้ใช้ความพยายามอดทนเฝ้ารอเพื่อถ่ายภาพการดูดเกสรของผึ้ง หรืออาจจะมีการจัดเลี้ยงหรือแต่งภาพเป็นพิเศษ ภาพที่สร้างสรรค์นั้น ย่อมเป็นภาพที่มีลิขสิทธิ์ ผู้เขียนตำราหรือหนังสือหากจะนำมาใช้จะต้องขออนุญาตจากเจ้าของเสียก่อน

บางกรณีการถ่ายภาพด้วยตนเอง เพื่อนำมาประกอบการเขียนตำราหรือหนังสือต่าง ๆ นั้น ต้องระมัดระวังไม่ถ่ายภาพที่เจ้าของเขาไม่ยินยอม ซึ่งในบางโอกาสจะพบเห็นได้เสมอตามร้านค้า สถานที่บางแห่ง เพราะอาจถูกฟ้องเรียกค่าเสียหาย เพราะไปละเมิดสิทธิเขาได้ เช่น บริษัทเอกชนได้จัดรูปแบบสินค้าต่าง ๆ ที่ผ่านการวิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนหรือกลุ่มนักธุรกิจมาแล้ว ดังนั้นบริษัทจึงได้เขียน ข้อความติดป้ายห้ามถ่ายภาพ กรณีเช่นนี้ย่อมไม่อาจนำกล้องถ่ายรูปไปถ่ายภาพได้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากเจ้าของผู้จัดวางนั้น

3.3 การนำข่าวประจำวันมาเป็นส่วนหนึ่งของงานเขียน

ในการเขียนตำราหรือหนังสือต่างๆ วางขายกันในตลาดนั้น ในบางครั้งก็มีความจำเป็นที่จะต้องนำข้อเท็จจริงที่เป็นข่าวประจำวันเป็นส่วนหนึ่งของการเขียน ซึ่งตามมาตรา 7 พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2527 กำหนดให้ข่าวประจำวันเป็นสิ่งที่ไม่มีลิขสิทธิ์ ดังนั้นการนำข่าวมาประกอบการเขียนตำราหรือหนังสือต่างๆ นั้น ย่อมไม่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ แต่ทั้งนี้ไม่รวมถึงเนื้อหาบทความ บทวิจารณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับข่าวนั้นๆ ตัวอย่าง เช่น อาจารย์กิ่งแก้ว เขียนหนังสือ เรื่องความยากจนของคนบุรีรัมย์ โดยได้รวบรวมข้อมูล สถิติ เหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในจังหวัดบุรีรัมย์จากรายงานข่าวในหนังสือพิมพ์และสื่อโทรทัศน์ต่าง ๆ เช่นนี้ อาจารย์กิ่งแก้ว ย่อมไม่ต้องขออนุญาตจากหนังสือพิมพ์หรือโทรทัศน์ เพราะรายงานข่าวนั้นไม่มีลิขสิทธิ์

อย่างไรก็ดีแม้ว่าการนำข่าวในหนังสือพิมพ์หรือสื่อโทรทัศน์มาเป็นส่วนหนึ่งของงานเขียนตนเอง พึงระมัดระวังประเด็นทางกฎหมายอีกเรื่องหนึ่ง คือ การหมิ่นประมาท เพราะบางครั้งข้อความที่หนังสือพิมพ์นำเสนอ นั้น เข้าข่ายหมิ่นประมาท หากผู้เขียนนำข้อความ ข้อมูลมาใช้ย่อมต้องรับผิดชอบในฐานะหมิ่นประมาทตามไปด้วย ซึ่งความผิดฐานหมิ่นประมาทในทางแพ่งนั้น มาตรา 423 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้กำหนดไว้

“มาตรา 423 ผู้ใดกล่าวหรือให้ข่าวเผยแพร่หลาย ซึ่งข้อความอันฝ่าฝืนต่อความจริง เป็นที่เสียหาย แก่ชื่อเสียงหรือเกียรติคุณของบุคคลอื่นก็ดี หรือเป็นที่เสียหายแก่ทางทำมาหากินได้หรือทางเจริญของเขาโดยประการอื่นก็ดี ท่านว่าผู้นั้นจะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่เขาเพื่อความเสียหายอย่างใด ๆ อันเกิดแต่กรณี แม้ทั้งเมื่อตนมิได้รู้ว่าการจริงนั้นไม่จริง” แต่หากควรจะรู้ได้

ผู้ใดส่งข่าวสาส์นอันตนมิได้รู้ว่าเป็นความไม่จริงหากว่าตนเองหรือผู้รับข่าวสาส์นนั้น มีทางได้เสียโดยชอบในการนั้นด้วยแล้ว ท่านว่าเพียงที่ส่งข่าวสาส์นเช่นนั้น หากทำให้ผู้นั้นต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนไม่” ส่วนการทำอันเป็นการหมิ่นประมาทในทางอาญานั้นตามมาตรา 326 และมาตรา 328 ประมวลกฎหมายอาญา กำหนดไว้ว่า

“มาตรา 326 ผู้ใดใส่ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สาม โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่นหรือถูกเกลียดชัง ผู้นั้นกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาทหรือทั้งจำที่ปรับ”

“มาตรา 328 ถ้าความผิดฐานหมิ่นประมาทได้กระทำโดยการโฆษณาด้วยข่าวสาร ภาพวาด ภาพระบายสี ภาพยนตร์ ภาพหรือตัวอักษรที่ทำให้ปรากฏไม่ว่าด้วยวิธีใด ๆ แผ่นเสียงหรือสิ่งบันทึกเสียง บันทึกภาพ หรือบันทึกอักษร กระทำโดยการกระจายเสียงหรือกระจายภาพ หรือโดยกระทำ การข่าวประกาศวิธีอื่น ผู้นั้นต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี และปรับไม่เกินสองแสนบาท”

จากตัวอย่างการเขียนหนังสือ ความจนของคณบดีที่อาจารย์กิ่งแก้วได้เขียนขึ้นมานั้น ได้นำข้อมูลส่วนหนึ่งมาจากหนังสือพิมพ์หรือสื่อโทรทัศน์ต่างๆ โดยเขียนในเล่มให้เห็นถึงคุณภาพชีวิตระดับเศรษฐกิจของคนในบุรีรัมย์ มีทั้งภาพ ข้อความ ข้อมูลในการเขียนต่อมาความจริงปรากฏว่าคนในจังหวัดบุรีรัมย์นั้นไม่ได้จนจริง เศรษฐกิจกลับดี ไม่ตรงกับที่หนังสือพิมพ์ หรือสื่อโทรทัศน์กรณีเช่นนี้ อาจารย์กิ่งแก้ว ก็ควรเลี้ยงที่จะถูกฟ้องว่าละเมิดโดยการไขข่าว แพร่หลายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 423 นอกจากนั้นแล้วยังจะต้องรับผิดชอบที่จะถูกดำเนินคดีอาญาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 328 เพราะการจัดพิมพ์หนังสือเพื่อเผยแพร่เป็นการทั่วไป ถือได้ว่าเป็นการโฆษณาด้วยเอกสาร จึงทำให้ต้องรับโทษหนักขึ้นกว่าการหมิ่นประมาททั่วไป

จริยธรรมการเขียนสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ

1. ความหมายของจริยธรรม

สุกานดา วรพันธุ์พงศ์ (2557 : 13-6) อธิบายว่า จริยธรรม (ethics) คือ ปรัชญาหรือระบบความคิดที่เกี่ยวกับศีลธรรมดีงามของคนทั้งสังคมเป็นข้อกำหนดที่ควรยึดถือปฏิบัติขณะที่จรรยาบรรณ (code of ethics) คือ หลักจริยธรรมที่ได้ตราไว้เป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อให้คนในสายวิชาชีพได้ยึดถือเป็นหลักการและใช้เป็นกรอบ แห่งความประพฤติปฏิบัติทั้งจริยธรรมและจรรยาบรรณมุ่งให้เกิดการยอมรับและปฏิบัติตามด้วยสมัครใจเป็นเรื่องของความประพฤติปฏิบัติส่วนบุคคลและไม่มีผลบังคับตามกฎหมาย หากมีการฝ่าฝืนใด ๆ ผู้ฝ่าฝืนก็เพียงแต่ผิดจริยธรรมหรือผิดจรรยาบรรณ

ประกอบเกียรติ อิมศิริ (2555 : 97) อธิบายว่าจริยธรรม หมายถึง ธรรมที่ควรประพฤติ ความดีงามที่ควรปฏิบัติ ข้อกำหนดที่จะต้องยึดถือจริยธรรมจึงเป็นรายละเอียดหรือรายงานที่จะต้องปฏิบัติ เพื่อให้สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ของการทำความดีภายในกรอบของศีลธรรม

สุรัตน์ ตรีสกุล (2550 : 316) อธิบายว่า จริยธรรมหมายถึง ความเชื่อ ค่านิยมและหลักศีลธรรมซึ่งแต่ละสังคมกำหนดขึ้นเพื่อใช้ในการตัดสินว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดผิดและสิ่งใดควรทำสิ่งใดไม่ควรทำทั้งนี้จริยธรรมยังขึ้นกับภูมิหลัก วิจารณ์ญาณ และคุณธรรมของแต่ละบุคคล

มาลี บุญศิริพันธ์ (2556 : 226) อธิบายว่า จริยธรรมเป็นเรื่องของกฎเกณฑ์ทางจิตใจและความรู้สึกนึกคิดที่เกี่ยวข้องกับสำนักแห่งความรับผิดชอบในการแยกแยะว่า อะไร คือสิ่งที่ควรทำหรือไม่ควรทำภายใต้ปัญญาของวิชาชีพ ขึ้นอยู่กับมาตรฐานทางจิตใจและความคิดของปัจเจกบุคคล กล่าวโดยสรุป จริยธรรม (ethics) คือ ระบบความคิดที่เกี่ยวกับศีลธรรมอันดีของบุคคลที่จะประพฤติปฏิบัติในการประกอบอาชีพ การดำรงชีวิต เพื่อการรักษาและส่งเสริมเกียรติคุณ ชื่อเสียง และฐานะของบุคคลและสังคม

2. ความสำคัญของจริยธรรม

จริยธรรมเป็นสิ่งสำคัญในการกำกับให้การปฏิบัติหน้าที่ของนักเขียนเป็นไปด้วยความรับผิดชอบต่อบุคคลอื่นและสังคมส่วนรวม เพราะผู้เขียนทั้งตำรา หนังสือ สื่อสิ่งพิมพ์อื่น ๆ จะเป็นผู้นำเสนอข้อมูลข่าวสารแก่บุคคลอื่น ดังนั้นจริยธรรมจึงมีความสำคัญ ดังนี้

1. เป็นหลักแห่งการปฏิบัติหน้าที่ให้ถูกต้องตามหลักการของวิชาชีพ ผู้เขียนต้องมีความรับผิดชอบต่อวิชาชีพเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามหลักการของวิชาชีพ อันส่งผลต่อตนเอง และสาธารณชน เช่นเดียวกับแพทย์ มีเป้าหมายเพื่อรักษาผู้ป่วยให้มีสุขภาพดีขึ้น นักกฎหมายมีเป้าหมายในการผดุงความยุติธรรม เป็นต้น
2. เป็นหลักสะท้อนสภาพความเป็นจริงของสังคม นักเขียนทั้งหลายจึงต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนโดยคำนึงถึงหลักจริยธรรม ไม่บิดเบือนข่าวสารและนำเสนอด้วยความเป็นธรรม เปิดโอกาสให้บุคคลอื่นได้บอกเล่าความจริง อย่างเท่าเทียมกัน ก่อนที่จะนำข้อมูลมาสรุปเพื่อนำเสนอ
3. เป็นหลักในการสร้างสำนักสาธารณะ ผู้เขียนสื่อสิ่งพิมพ์จะเป็นผู้มีแหล่งข้อมูลข่าวสารความรู้อันหลากหลายแก่ประชาชน ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของคนในสังคม การปฏิบัติหน้าที่คำนึงถึงหลักจริยธรรม ช่วยกระตุ้นให้สังคมตระหนักสู่สภาพปัญหาและหาแนวทางแก้ไขได้อย่างเหมาะสม ก่อให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์ ประเด็นปัญหาของสังคม
4. เป็นหลักในการจรรโลงเสรีภาพของนักเขียน คำว่าเสรีภาพ หมายถึง สิ่งที่บุคคลกระทำได้โดยไม่กระทบกระเทือนสิทธิของบุคคลอื่น อาจแสดงออกโดยการพูด เขียน หรือวิธีอื่น ๆ แต่หากบุคคลใช้เสรีภาพที่ไร้จริยธรรม อาจนำพาสังคมไปสู่ความวุ่นวายเสียหายได้
5. เป็นกรอบในการพิจารณาตัดสินใจข้อขัดแย้ง จริยธรรม สำคัญต่อระบบสังคม ช่วยทำหน้าที่เป็นกรอบคิดเพื่อใช้พิจารณาและตัดสินปัญหา ความขัดแย้งในระดับปัจเจกบุคคล และระดับสังคม โดยเฉพาะความขัดแย้ง เรื่องผลประโยชน์ จริยธรรม ช่วยให้บุคคลสามารถแยกแยะพฤติกรรมต่างๆ ว่าทำถูกต้อง ดีงามหรือไม่ อันจะเป็นการนำไปสู่การพิจารณาตัดสินข้อขัดแย้งได้อย่างถูกต้อง

ความรับผิดชอบต่อของนักเขียน

การเขียนสื่อสิ่งพิมพ์ทั้งหลาย ผู้เขียนต้องเป็นคนที่มีความละเอียดรอบคอบ มีข้อมูลที่ชัดเจนเพียงพอ ต่อการนำเสนอและมีเสรีภาพทางวิชาการ ปลอดจากอำนาจ การครอบงำใด ๆ สามารถแบ่งความรับผิดชอบต่อออกได้ดังนี้

1. ความรับผิดชอบต่อวิชาชีพ

นักเขียนสื่อสิ่งพิมพ์จะต้องปฏิบัติในงานเต็มความสามารถ มีอิสระในการแสวงหาข้อเท็จจริง นำเสนอความจริงอย่างเต็มที่ ได้แก่

1.1 ความเป็นอิสระจากการครอบคลุมของรัฐบาล การเขียนสิ่งใดเพื่อเสนอให้คนทำไปได้รับรู้นั้น ต้องไม่อยู่ภายใต้อำนาจทางการเมือง ผู้บริหารงานหน่วยงานของรัฐ เพราะจะทำให้การนำเสนอขาดความเที่ยงตรง เช่น การเสนองบประมาณของรัฐบาลในการจัดสรรแก่เกษตรกรในพื้นที่ภาคเหนือ รัฐบาลอาจจะไม่ให้เสนอข้อมูลที่เป็นจริง หรือสั่งไม่ให้ข่าวสารหรือข้อมูลออกสู่สาธารณชน เป็นต้น

1.2 ความเป็นอิสระจากข่าวของหรือนายทุน นักเขียนมีบทบาทเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ข้อมูลที่ยึดมั่นกับสังคมเป็นหลัก คำนี้ถึงประโยชน์ของประชาชนและสังคม ดังนั้น นักเขียนต้องไม่เป็นเครื่องมือของนายทุนในการแสวงหาผลประโยชน์เพราะจะทำให้การเสนอข่าวสาร ข้อมูลบิดเบือน จากความจริงได้ เช่น การเขียนเกี่ยวกับ การสัมปทานป่าไม้ในป่าทางภาคเหนือตอนบน นายทุนมักจะไม่ให้เสนอข่าวสารหรือข้อมูลที่อาจส่งผลกระทบต่อ การแสวงหาผลประโยชน์ของตนเองได้

1.3 ความเป็นอิสระจากธุรกิจขนาดใหญ่ งานเขียนทั้งหลายนั้น ถ้าเกี่ยวข้องกับธุรกิจขนาดใหญ่ เช่น บริษัทน้ำมัน บริษัทผลิตพืช ธุรกิจสื่อสาร เป็นต้น บริษัทเหล่านั้นมักจะยินยอมให้เปิดเผยข้อมูลต่าง ๆ ที่จะส่งผลกระทบต่อผู้ถือหุ้นการปล่อยเงินกู้ หรืออาจจะแทรกแซงโดยการให้ข่าว ข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์มากนัก นักเขียนสื่อสิ่งพิมพ์จะต้องระมัดระวังในการนำเสนอข้อมูล เพราะจะทำให้สาธารณชนนั้นเกิดความไม่ไว้วางใจและขาดการยอมรับได้

1.4 ความเป็นอิสระจากรางวัล เนื่องจากนักเขียนทั้งหลายจะทำหน้าที่ถ่ายทอดข่าวสารจากหน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ ในสังคมไปสู่ประชาชน ทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรต่าง ๆ กับนักเขียน จนเป็นนำไปสู่การมอบสิ่งของหรือรางวัลเป็นการสมนาคุณให้แก่ นักเขียน ดังนั้นนักเขียนจะต้องวางตัวเป็นกลาง ไม่ให้ตกเป็นเครื่องมือของกลุ่มบุคคลเหล่านั้น จะทำให้การเสนอข้อมูลข่าวสารที่ผิด ๆ ขาดความเป็นอิสระ

2. ความรับผิดชอบต่อการเสนอเนื้อหา

นักเขียนจะต้องมีความรับผิดชอบต่อการนำเสนอเนื้อหา เพื่อให้ผู้รับสารได้รับความรู้ ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตในสังคม โดยการนำเสนอเนื้อหานั้นต้องมีลักษณะดังนี้

2.1 ความถูกต้อง (accuracy) เป็นพันธะกรณีของนักเขียนทุกคนในการเสนอข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง กล่าวคือ ต้องเขียนรายงานเรื่องราวต่างๆ ด้วยความเป็นจริง มีแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือได้ครบถ้วน ไม่คาดเดาเอาเอง ไม่บิดเบือนแต่งเติมเรื่องราวโดยหวังที่จะให้เกิดสีสันน่าสนใจ

2.2 ความตรงไปตรงมา เป็นมาตรฐานการปฏิบัติหน้าที่ของนักเขียนต้องไม่เอาความคิดเห็นหรือความรู้สึกส่วนตัวไปเสนอเนื้อหา ความรู้ แต่หากต้องการที่จะแสดง ความคิดเห็นในเรื่องราวใด ๆ ก็ควรนำเสนอในรูปแบบอื่น เช่น การเขียนบทความวิชาการ การเขียนบทวิเคราะห์ เป็นต้น

2.3 ความเสมอภาค ในสังคมมักมีเหตุการณ์ความขัดแย้งเกิดขึ้นเสมอ เช่น การขัดแย้งทางการเมือง การขัดผลประโยชน์เรื่องธุรกิจ ผู้นำเสนอข้อมูลจะต้องเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้ชี้แจงเหตุผลอย่างเท่าเทียมกัน ไม่เอนเอียงไปที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

3. ความรับผิดชอบต่อบุคคลและสังคม

การเสนอเนื้อหาของนักเขียนต่าง ๆ ต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้น กับบุคคลที่เป็นแหล่งข่าว รวมถึง ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับผลประโยชน์ของสังคมดังนี้

3.1 การละเมิดสิทธิส่วนบุคคล (Privacy) การเขียนเนื้อหาเสนอให้สาธารณชนได้รับรู้ บางอย่างต้องคำนึงถึงสิทธิส่วนบุคคล เช่น ข้อมูลการเป็นโรคเอดส์ การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับรายได้ของบุคคล เพราะบางอย่างจะเป็นการละเมิดสิทธิส่วนตัว ซึ่งอาจนำไปสู่การฟ้องร้องดำเนินคดีได้

3.2 การรักษาความลับทางราชการ (government secrecy) การเขียนเนื้อหาความรู้เพื่อนำเสนอนั้นต้องไม่เป็นอันตรายต่อผลประโยชน์ของชาติและส่วนรวม โดยเฉพาะความลับที่อาจส่งผลเสียหายต่อความมั่นคงของประเทศ เช่น ข้อมูลกำลังอาวุธของกองทัพก ข้อมูลการประชุมลับทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ เป็นต้น

3.3 การเสนอเนื้อหาที่หลากหลาย (Pluralism) นักเขียนควรเสนอเรื่องราวเนื้อหาที่หลากหลาย เพื่อสะท้อนวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของกลุ่มคนต่าง ๆ ในสังคม เป็นการสร้างทางเลือกแก่ผู้รับสารที่จะรับรู้ข้อมูล ข่าวสารได้ตามความพอใจ

บทสรุป

ในการศึกษาเพื่อให้ได้ความรู้และสามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพทางธุรกิจสิ่งพิมพ์และสิ่งพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ นั้น บุคคลที่จะดำเนินงานทางด้านนี้จะต้องได้รับรู้ข้อมูลต่าง ๆ รับทราบกฎหมายที่จำเป็น และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น ลิขสิทธิ์ การละเมิดลิขสิทธิ์ กฎหมายลิขสิทธิ์ในการเขียนตำราหรือหนังสือ และจริยธรรมการเขียนสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ซึ่งการทำธุรกิจสื่อสิ่งพิมพ์ในปัจจุบันมีคู่แข่งที่หลากหลาย จึงจำเป็นต้องรู้กฎหมายเพื่อป้องกันความผิดพลาดบางประการได้

เอกสารอ้างอิง

- ประกอบเกียรติ อิมบุญศิริ. (2555). **หลักการสื่อสารมวลชน**. ปทุมธานี : คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- ปรีชา ช่างขวัญยืน. (2556). **เทคนิคการเขียนและผลิตตำรา**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มาลี บุญศิริพันธ์. (2556). **วารสารเบื้องต้น : ปรัชญาและแนวคิด**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุกานดา วรพันธุ์พงศ์. (2557). “จริยธรรมและกฎหมายสื่อสารมวลชน.” ใน **เอกสารชุดการสอนความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสื่อมวลชน หน่วยที่ 9-15**. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สุรัตน์ ตรีสกุล. (2550). **หลักนิเทศศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : พ.ศ. พัฒนา ออนไลน์.
- อรพรรณ พันธุ์พัฒนา. (2557). **คำอธิบายกฎหมายลิขสิทธิ์**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

